

Tutkimusmenetelmien oppimateriaalit ja verkko-opetus –seminaari, 15.3.2004
FSD Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
Muistio

Työryhmä B

Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät

17.3. Taina Jääskeläinen

Työryhmän alustukset

Arja Kuula: Kvalitatiivisten aineistojen arkistointi Yhteiskuntatieteellisessä tietoarkistossa

(FSD Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto)

Tarkempia tietoja arkistoinnista:

<http://www.fsd.uta.fi/kvali.html>

Miksi aineistoja kannattaa arkistoida:

1. tutkimuksen avoimuus, tiede itse itseään korjaavana järjestelmänä
2. taloudellinen peruste - tutkimusrahat tulevat julkisista varoista ja arkistoimalla aineistot saadaan mahdollisimman suureen hyötykäyttöön
3. tietotekninen kehitys

Keskustelua esityksen jälkeen: Arkistointi kannattaa ottaa huomioon jo tutkimussuunnitelmaa laadittaessa. Jos tutkittaville allekirjoitettavaksi annettussa tutkimussuostumuksessa mahdolliset jatkokäyttäjät on nimetty erikseen, aineiston antaminen arkistoitavaksi ja yleiseen tutkimuskäyttöön on myöhemmin lähes mahdotonta.

Lisätietoa tutkittavien informoinnista: <http://www.fsd.uta.fi/tietolipasto/keruuohjeet.html>

Mikko Kallio: Optima

(Jyväskylän yliopisto)

Mikko Kallio esitteli Optima verkko-opiskeluympäristöä, jota käytetään avoimessa yliopistossa Jyväskylässä laadullisten tutkimusmenetelmien opettamiseen cum laude -tason kurssilla.

Optimaa suunniteltaessa pohdittiin paljon lähtökohtaa: korostetaanko tutkimusongelmaa eli tutkimusprosessia vai käsityötaitoa eli harjoitetaan useampaa menetelmää.

Harjoitustehtävien kehikko on sama kaikissa tehtävissä:

1. Tehtävänanto
2. Ohjeet
3. Katsaus menetelmään
4. Aineisto
5. Keskustelualue tehtävästä käytävälle verkkokeskustelulle

Harjoiteltavia menetelmiä ovat diskurssianalyysi, kuva-analyysi, narratiivisuus ja teemahaastattelu. Kurssi kestää 2,5-3 kk. Etenemisaikataulu on etukäteen määritelty, jolloin

opiskelijat tekevät kutakin tehtävää yhtä aikaa ja verkkokeskustelun synnyttäminen on mahdollista.

Keskustelussa esityksen jälkeen käsiteltiin verkkokurssien mahdollista lisäarvoa verrattuna lähiopetukseen (vapaampi aikataulu, riippumattomuus paikasta eli mahdollisuus etäopiskeluun) ja työmäärää, joka aiheutuu henkilökohtaisen palautteen antamisesta.

Antti Auer: Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien verkkotietovaranto (Jyväskylän yliopisto, virtuaaliyliopisto)

Antti Auer pohdiskeli eri vaihtoehtoja millainen kvalimenetelmien verkkotietovarannon rakenne voisi olla. Yksi mahdollinen vaihtoehto on tehtäväpankki, esim. Optiman tyyppinen oppimisympäristö laajennettuna useammalle tieteenalalle. Toinen vaihtoehto voisi olla sanastotyyppinen rakenne, jossa käsitteet voitaisiin aukaista, antaa esimerkkejä, ylä-, ala- ja rinnakkaiskäsitteitä, lähdeviittauksia ja suorat linkit aineistoihin.

Esimerkki sanastotyyppisestä verkkotietovarannosta:

Kielitieteen sanasto: <http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/eglos/eglos.php?uil=fi&language=fi>

Auer käsitteli myös tietovarannon ylläpitoa. Ylläpito voisi olla vaikkapa eri tieteenaloilla tietokantarakenteen sisällä, jolloin tieteen 'moninaisuus' tulisi esille ja käsitteiden merkitys ja tarkoitus eri tieteen aloilla näkyisi varannossa.

Kirsi Juhila: LYHTY-hanke (Tampereen yliopisto, Laadullisen yhteiskuntatutkimuksen yksikkö)

Lisätietoa LYHDYSTÄ: <http://www.uta.fi/jarjestot/lyhty/index.html>

Kirsi Juhila kertoi Laadullisen yhteiskuntatutkimuksen yksikön hankkeesta kehittää verkko-opetusta. Tavoitteena tarjota opettajien työväline, jota voisi käyttää eri tasoilla perusopetuksesta tohtoritasoon saakka. Kyseessä ei ole verkkokurssi, vaan apuväline laadullisten tutkimusmenetelmien lähiopetukseen.

Tässä vaiheessa käsikirjoitus on pääosiltaan hahmottumassa:

- Mitä on laadullinen tutkimus
- Tutkimusprosessi
- Aineistot
- Menetelmät
- Analyysitavat
- Etiikka

Kun perusrakenne on nyt selvinnyt, seuraavaksi yritetään löytää oikea kirjoittamistyyli.

Verkkomateriaalin vahvuutena Juhila näki, että tieteen ja menetelmien moninaisuus saadaan helpommin näkyville ja on helpompi tarjota apua valintojen tekemiseen kuin oppikirjoissa. Painetussa tekstissä sivupolkujen tekeminen vaikeampaa kuin verkossa.

Projektissa ei ole vielä päätetty, tuleeko materiaali avoimeen verkkoon vai suljettuun oppimisympäristöön. Jos ratkaisuna on suljettu oppimisympäristö, etuna olisi se, että

kehittämiseen osallistuneet opettajat myös osaisivat käyttääkin sitä parhaiten.

Keskustelu

Työryhmässä käytiin keskustelua kvalimenetelmien verkkotietovarannon rakenteesta ja avoimuusasteesta. Avoimen verkon ongelmina mainittiin, että laadullisen menetelmät ovat sidoksissa tutkimusongelmaan ja tiettyyn analyysitraditioon, jolloin menetelmäopetusta on vaikea erottaa tutkimusongelmasta. Avoimuutta kannatettiin muun muassa siksi, että opiskelijoiden täytyy hallita kriittinen lukeminen.

Verkkomateriaalin nähtiin toimivan parhaiten silloin, kun se yhdistetään ohjaukseen. Keskusteltiin myös miten välttää esineellistäminen eli "ainoan oikean tiedon jakaminen" ja miten sisällyttää varantoon eri tieteenalojen toisistaan poikkeavat määrittelyt.

Kirjoittamistyyleistä puhuttiin myös, sillä verkkoväline vaatii mediaan sopivaa materiaalia ja lyhyttä jäsentelyä.

Puheenvuoroissa kannatettiin mm. resursseja, joilla voisi aukaista tutkimusprosesseja liittyen tutkimusongelmaan ja teoriaan, eikä tällöin kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät olisi edes erotettavissa toisistaan, olisi vain erilaisia tutkimustapoja.

Lopuksi Jari Eskola selvensi, että verkkotietovarannosta keskusteltaessa voidaan lähteä kahdesta eri näkökulmasta:

1. tavoite on tehdä hyvistä tutkijoista entistä parempia
2. tavoitteena selviytymisstrategia
 - miten saada suuresta opiskelijamassasta vähän taitavampia menetelmien käytössä
 - koskee sekä yliopistoja että ammattikorkeakoulua
 - tavoite kohottaa keskimääräistä kvalimentelmien opetusta ja taitoa

Siis on lähdeävä liikkeelle kohderyhmän pohdinnasta.